

Кліпове мислення в підлітковому віці

Анотація. У статті охарактеризовано основні причини розвитку кліпового мислення серед підлітків. Визначено основні критерії оцінки кліпового мислення. Наведено приклади дослідження даного поняття науковцями. Проаналізовано рівень кліпового мислення у підлітковому віці та визначено його позитивні і негативні прояви та їх вплив на успішність підлітка в навчанні. Підкреслено важливість комплексного дослідження мислення та життя підлітка для вироблення правильних висновків стосовно рівня розвитку кліповості та загального його впливу на успішність та поведінку школярів у підлітковому віці. Визначено необхідність вчасного втручання зі сторони дорослих (батьків, вчителів) для запобігання прогресування кліповості серед підлітків.

Ключові слова: кліпове мислення, підлітковий вік, наслідки кліпового мислення, критерії оцінки, рівень успішності.

В.О. Пантелеева. Клиповое мышление в подростковом возрасте

Аннотация. В статье охарактеризовано основные причины развития клипового мышления среди подростков. Определено основные критерии оценки клипового мышления. Приведено примеры исследования данного понятия учеными. Проанализировано уровень клипового мышления в подростковом возрасте и определено его позитивные и негативные проявления и их влияние на успеваемость подростка в учебе. Подчеркнута важность комплексного исследования мышления и жизни подростка для правильных заключений относительно уровня развития клиповости и его влияния на успеваемость и поведение в подростковом возрасте. Определена необходимость своевременного вмешательства со стороны взрослых (родителей, учителей) для предотвращения прогрессирования клиповости среди подростков.

Ключевые слова: клиповое мышление, подростковый возраст, последствия клипового мышления, критерии оценки, уровень успеваемости.

V. Pantelieieva. Clip Thinking in Adolescence

Abstract. The main reasons of the development of clip thinking in adolescence are described in this article. Main criteria of assessment of clip thinking are defined. The examples of researching of this notion by different scientists are given. The level of critical thinking in adolescence is analyzed and its positive and negative manifestations and their influence on the academic performance of teens are defined. The importance of the integrated study of thinking and life of a teenager for making right conclusions about the level of

clip thinking and its influence on life and academic performance in adolescence is emphasized. The need for timely intervention of adults (parents, teachers) for avoiding the progress of clip thinking among teenagers.

Key words: clip thinking, adolescence, consequences of clip thinking, criteria of assessment, level of academic performance.

Постановка проблеми. Кліпове мислення є однією з найважливіших проблем сучасного суспільства, адже воно призводить до того, що людина сприймає світ крізь яскраві уривки та заголовки, не аналізуючи отриману інформацію та не ставлячи питання щодо достовірності тих чи інших фактів. Людиною із кліповим мисленням значно легше маніпулювати, вплив на неї не потребує багато зусиль. Саме через актуальність та своєчасність даного феномену, нами була обрана така тема дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Поняття «кліпове мислення» з'явилося у середині 90х рр ХХ століття. Слово «clip» перекладається з англійської як «фрагмент тексту, уривок із фільму чи відео». Дослідження кліпового мислення проводилися вітчизняними (С.Ю.Кличников, К.Г. Фрумкін, В.І.Опойцев, С.Ю. Головін) та зарубіжними (Деніел Саймонс, Крістофер Шабрі, Ніколас Карр, Ларі Розен, Люсі Палладіно) вченими. Через те, що дана тема є відносно новою, психологія феномену кліпового мислення ще не розкрита повністю, вона підлягає ґрунтовним дослідженням.

Постановка завдання. У сучасному світі дуже важливим є вміння критично сприймати інформацію, а не відтворювати факти, що були донесені ЗМІ. А підлітковий вік є періодом формування мислення на рівні формальних операцій, тож важливо досліджувати тенденцію розвитку кліповості та виділяти лише його позитивні критерії, щоб покоління «кнопок» виросло освіченим, критично мислячим та грамотним.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи феномен кліпового мислення, ми орієнтуємося на визначення Гич Г.М., згідно з яким «кліпове» мислення – це процес відображення безлічі різноманітних властивостей об'єктів без урахування зв'язків між ними, що характеризується фрагментарністю інформаційного потоку, алогічністю, повною різноманітністю інформації, яка надходить до людини, високою швидкістю її надходження та сприймання [1].

Культуролог Фрумкін К. Г. визначає декілька передумов, що створили феномен «кліпового мислення». До них відносяться: прискорення темпів життя; збільшення різноманітності інформації, що надходить; збільшення кількості справ, якими одна людина займається одночасно [2].

Гич Г.М. у своїй статті виокремлює позитивні та негативні прояви кліпового мислення. Головним мінусом, на нашу думку, є саме втрата здібності до аналізу інформації й побудови довгих логічних ланцюжків.

Серед плюсів науковець виокремлює такі: використання даного мислення як захисної реакція організму на інформаційне перевантаження; здатність бачити багатоплановість, багатоваріантність, неоднозначність підходів до аналізу або вирішення конкретних питань і завдань [1].

У свою чергу Азарьонко Н.В. відзначає, що мислення включає в себе здатність встановлювати зв'язки і відносини між пізнаваними об'єктами, робити узагальнення, міркувати, формувати висновки на основі якихось фактів [3].

Деякі дослідники, зокрема Бахтіна Г.П., взагалі не виділяють позитивних аспектів кліповості, адже воно призводить до «масового синдрому розладу уваги; втрати бажань пізнання нового; знищення потреби та здатності до творчості; неорганізованості в бажаннях та вчинках; невідповідності образу думок образу життя і т.д.» [4].

В свою чергу, Грановська Р.М. відзначає, що в сучасному світі потрібно вміти поєднувати кліпове і абстрактне мислення, адже в умовах постійного прискорення темпу життя для досягнення успіху недостатньо вміти користуватися лише одним типом мислення [5].

З метою більш поглибленого вивчення та аналізу проблеми кліповості, ми провели дослідження на базі Криворізької гімназії №91. Загальну вибірку склали 8 учнів 9 класу. Досліджувані мають різний рівень засвоєння знань: 2 з них є відмінниками, 4 – з середнім рівнем засвоєння знань і 2 – з низьким рівнем засвоєння знань.

Під час дослідження відбувалася обробка наукової літератури та інтернет-джерел для вивчення досліджуваного феномену; розроблялася анкета експертних оцінок з критеріями рівня розвитку кліпового мислення, проводилася відповідна діагностика.

Анкета експертної оцінки є авторською і була складена на основі аналізу наукової літератури про феномен кліпового мислення, його порівняння з абстрактним. Загалом до критеріїв визначення кліпового мислення нами віднесено: 1) здатність до вибору основного з великого обсягу матеріалу; 2) швидка обробка інформації; 3) здатність виконувати декілька задач одночасно та 4) швидка реакція. До критеріїв абстрактного мислення відносяться: 1) здібність до аналізу інформації; 2) увага до деталей; 3) тривале сприймання однорідної інформації; 4) здатність читати великі за обсягом тексти; 5) прояв критичного та аналітичного мислення; 6) тривала концентрація уваги.

Експертами виступали вчителі-предметники та класний керівник, які працюють з учнями вже 4,5 роки і представляють різні напрямки: гуманітарний (англійська мова, історія), аналітичний (математика,

економіка) та природничий (біологія, географія). Розвиток кліпового мислення дітей оцінювалася за шкалою від 0 – де показник був відсутнім і до 4 балів, де показник був наявний завжди.

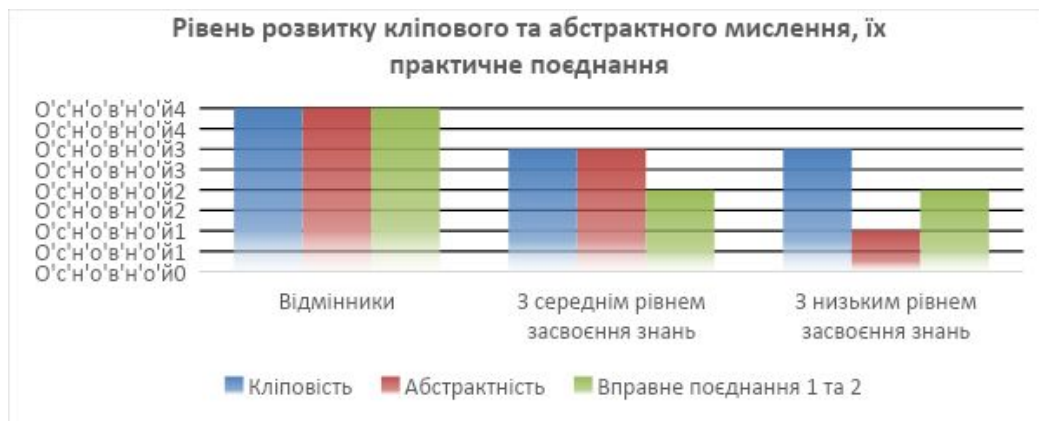

Рис.1. Рівень розвитку кліпового та абстрактного мислення учнів з різним рівнем успішності

Група учнів «з високим рівнем засвоєння знань» майже на 100% продемонструвала відповідність статусу здібностям, демонструючи вміле поєднання кліпового та абстрактного мислення.

Група учнів «з середнім рівнем засвоєння знань» продемонструвала досить високий рівень навчання, гарні показники абстрактного мислення, але сильну розвиненість кліпового мислення, а саме таких його ознак, як «невміння зосередитися на деталях», «невміння довго сприймати однорідну інформацію» та «низьку тривалість концентрації уваги».

Група учнів «з низьким рівнем засвоєння знань» має багато невідповідностей щодо оцінки, поставленої експертами, та продемонстрованим рівнем знань, умінь та навичок, що був відзначений під час спостереження. Це означає, що аналіз кліповості та рівня здібностей учнів має проводитися більш ґрунтовно, з підключенням різних методик та дослідженням різних аспектів життя підлітків.

Висновки. Отже, на основі експериментального дослідження було визначено, що кліпове мислення серед учнів 9 класу загалом не переважає над абстрактним, а це означає, що при застосуванні правильних методів навчання можна зменшити негативний вплив кліповості і посилити позитивний. Також важливо відзначити, що не завжди оцінки, виставлені експертами, відповідають реальним здібностям учня. А це означає, що таких представників потрібно досліджувати більш ґрунтовно, із застосуванням методів, що відкриють різні сторони життя та особистості підлітка.

Список використаної літератури

1. Гич. Г.М. Кліпове мислення молоді: друг чи ворог навчання? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2016/269-257-5.pdf>
2. Фрумкін К. Г. Клиповое мышление и судьба линейного текста [Електронний ресурс] Режим доступу: http://nounivers.narod.ru/pub/kf_clip.htm
3. Азарьонк Н.В. під редакцією Журавльова А.Л. Психология человека в современном мире [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ipras.ru/engine/documents/document2006.pdf>
4. Бахтіна Г.П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://kpi.ua/1102-7>
5. Грановська Рада. Люди с клиповым мышлением элитой не станут [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/piter/2015/03/28/1382125.html>